

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 15. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius04val-shoot-idm140034111801744/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

Biskop Musculus selv Prædikestolen og holdt — Maria Himmelfartsdag — sin Tordentale mod den lappede og forkludede Hosedjævel.

Musculus' Skrift om Hosedjævelen vandt — maaske ikke mindst paa Grund af sin pirrende Titel, der vistnok iøvrigt var paavirket af det faa Aar ældre Frankfurterskrift af Mattheus Friederich „Wider den Sauffteuffel“ — hurtigt stor Udbredelse og blev med dets kraftige folkelige Sprog og dets anekdotefyldte Fremstilling Forbilledet for en Række lignende „Djævl“-Skrifter i 16. og 17. Aarhundrede¹.

II.

Ikke et halvt Aar efter, at Musculus' Skrift var udkommet, havde Palladius oversat det paa Dansk „besynderlig for denne Sags Skyld, at naar der er Ild i vor Nabos Hus, da kommer det jo snart til vort Hus, om vi ikke tage des nøjere Vare paa“². Men det var ikke blot, fordi Naboens Hus brændte: „Hvad vil jeg sige!“, tilføjer Palladius, „den Hosedjævels Ild brænder allerede mange Steder her i Danmarks Rige og tændes op jo mere og mere, siden de Landsknægte, som kom ud paa Skibene, var her i København hen ved Pinsedags Tide i dette forgangne Aar“. Her som i Tyskland var det da Landsknægtene, der indførte den ny Mode, og her som der bredte den sig hurtigt opad — til Borgerskab og Adel —, og avlede en saadan Ødselhed, at Kongen ikke blot nedlagde Forbud mod, at man bar disse Buxer „med meget vidtløftige Folder udi“, men paa en særdeles virkningsfuld Maade lod Straffen eksekvere paa aaben Gade³.

¹ Se Max Osborn, *Die Teuffellitteratur*. Berlin 1893. Jf. samme Forf.s Udg. af Musculus, *Vom Hosenteufel*, 1894, S. XX f. (*Neudrucke deutscher Litteraturwerke des XVI. u. XVII. Jahrhunderts*. Nr. 125).

² Se ndf. S. 47 L. 6 f.

³ Herom fortælles i *Krag* og *Stephanius' Chr. III.s Historie* (Oversættelsen 1776. 386): „Ved samme Tider [o: 1556] gik der stor Overdaadighed i Svang blant de unge Hofjunkere, hvorudover Kongen lod

Men hverken Prædiken eller Forbud fik Bugt med de vidtløftige Hoser.

I Rasmus Hanssøn Reravius' Hustavle fra Tres'erne hedder det:

„Mangen slem Omflat mand finde maa/
Der tør drage saadanne Hoser paa/
Forlumpet/ forhacket/ saa lange oc vide/
At der vdi kunde vel lange Tide/
En feed So ligge met alle sine Grise/
Oc der i puste/ stynne oc fise.“¹

Og i det samtidige „Børnespejl“ af Niels Bredal staar der:

„Mand monne mere i it par Hoser skære/
End tilforne i it heelt par Klæder monne være.“²

udgaae en Forordning^{a)} om Klædedragt: hvori han lod forbyde at bære Buxer med meget vidtløftige Folder udi, og som naaede til Skoene, hvilken Dragt ellers var brugelig iblant militaire Personer. Ja nogle gik endog saa vidt med deres Overdaadighed, at de brugte lige saa meget Silketøy eller Skarlaget til en Klædning, som tre eller fire fuldvoxne Personer kunde have nok af. Saadanne overdaadige Klæder pleyede Kongen at kalde von Huus, von Hoff^{b)}; og da han mærkede, at han ikke ved Forordningen kunde hemme sligt, udskikkede han Betientere paa Gader og Stræder, som med Knive sønderskare saadanne overdaadige Klæder paa hvem de mødte, hvorved de fleste bleve afskrækkede, og optog den forrige tarvelige Dragt igen.“ Jf. *Huitfeldts* Danmarks Riges Krønike 1595. 4°. IX. Xx 3^v (under 1556): „fands den/ som bar Offuerthog/ hengende ned paa Skoene/ oc kom vnder it par Hoser 80 Alne Kartecke/ mere eller mindre/ saa megit til Offuerflød/ at 8 eller 10 forraadige Menniske haffde haft nock der aff/ til intet nytteligt/ vden til Ødeleggelse oc Guds Fortørnelse. Saadan Klædebon kallede hans Mait: van Hus/ van Hoff/ oc lod skære paa hans Herremend saadan Klædebon sender paa Liffuit/ at hand igen kunde føre dennom til god tarffuelig Skick.“

¹ Citeret efter den ældste Udg. paa det kgl. Bibl. i Kbh., Udg. 1639 Bl. C 7^v. Jf. Kirkehist. Saml. 4. R. IV. 35.

² Niels Bredal, *Børnespeil*, 1568 Bl. D 1^v.

a) en saadan Forordning (den lat. Orig. har: *Leges vestiaras Christianus Rex edidit*) kendes ikke fra andre Kilder.

b) naar Kongen antyder, at man ved de symodens Hoser kan klæde sig „fra Hus og Gaard“, var dette nok ingen fantastisk Overdrivelse. Et veludstyret Par Hoser svarede i Værdi til flere Bøndergaard.